



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

ניתן ביום 03 יולי 2014

המערער

המוסד לביטוח לאומי

-

המשיב

מויז יניפיליז

בפני: סגנית הנשיא ורדה וירט-ליבנה, השופטת לאה גליקסמן, השופט אילן איטח
נציג ציבור (עובדים) מר ישראל דורון, נציג ציבור (מעבידים) מר חיים בנימיני

בשם המערער – עו"ד רולן ספז ועו"ד דוד דיין

בשם המשיב – עו"ד רוני אסלייח

פסק דין

סגנית הנשיא ורדה וירט-ליבנה

1. לפנינו ערעור, על פסק דינו של בית הדין האזורי בנצרת (בי"ל 50750-05-11; השופט חיים ארמון; מיום 11.1.2013), אשר קבע כי יש להכיר בפגיעה בעמוד השדרה של המשיב כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטרואמה.

עיקר העובדות וההליך בבית הדין האזורי

2. המשיב, יליד 1944, הינו רופא א"ג שעבד בבית חולים "העמק" ובמרפאות של קופ"ח מכבי ושל קופ"ח שירותי בריאות כללית. החל משנת 1971, עת היה מתמחה, ביצע המשיב ניתוחים רבים, פעולות כירורגיות ובדיקות רבות, באופן שבו נאלץ להיות בתנוחה מכופפת אם בעמידה ואם בישיבה. משנת 2000 לערך החל המשיב לסבול מכאבי גב וצוואר, שהלכו והחמירו במקביל להמשך עבודתו.



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

בהמשך ובשל הכאבים, הפסיק המשיב לבצע ניתוחים גדולים וממושכים. בשנת 2005 הופנה לרופאה תעסוקתית, שהמליצה לו להפחית את שיעור משרתו, ובפועל כך נעשה. בשנת 2005 הפסיק לעבוד בבית החולים ועבד רק במרפאות קופות החולים. בשנת 2011 הפסיק לעבוד לחלוטין. על רקע האמור הגיש המשיב תביעה למערער (להלן – **המוסד**) להכיר בפגיעה בעמוד השדרה כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה. תביעתו נדחתה על ידי המוסד מהטעם שלא הוכח אירוע תאונתי במהלך העבודה, לא הוכח קיומם של אירועים תאונתיים זעירים, ומצבו נובע מתחלואה טבעית שאינה קשורה לעבודה.

3. המשיב הגיש תביעה לבית הדין האזורי כנגד החלטת המוסד, ובית הדין האזורי קיבל את התביעה. בפסק דינו קבע בית הדין האזורי, כי היו אצל המשיב מספר סדרות של תנועות חוזרות ונשנות זהות במהותן, וכי לשם הוכחת התשתית העובדתית המספקת לבחינה הרפואית של שאלת המיקרוטראומה, די בכך שהמבוטח יוכיח כי הייתה בעבודתו סדרה של תנועות חוזרות ונשנות, שלכאורה הייתה יכולה לגרום נזק, כנטען על ידו. עצם העובדה שהיו גם תנועות נוספות (ובמיוחד - עוד סדרה או סדרות נוספות של תנועות), אינה מספקת כדי לשמוט את הצורך בבחינה הרפואית של הנזק אשר נגרם למבוטח מכל אחת מסדרות התנועות שהוכחו. העובדה שהמשיב ביצע בעבודתו גם פעולות אחרות אינה יכולה לשלול את ה"סדרתיות" שהייתה בעבודתו, ונכון לבדוק אם מבחינה רפואית נגרם לו נזק בדרך של מיקרוטראומה. בית הדין האזורי אימץ את חוות דעתו של המומחה-ד"ר בלומברג (להלן-**המומחה**), בה צוין כי התנוחות הממושכות של המשיב, כשהן הצטרפו לדילול מסת העצם בחוליות, הביאו להתפתחותם של מיקרו-שברים רבים. אותם מיקרו שברים גרמו להפעלת תאים שהם פעילים ביצירת עצם, והדבר הביא להתגרמות עודפת של הרקמות הרכות, התגרמות שמתבטאת בשינויים הניווניים המתקדמים בעמוד השדרה, כפי שנמצאו אצל המשיב. בית הדין האזורי קבע, כי אמנם היו אצל המשיב גורמי סיכון נוספים לגרימת הפגימה כאמור, אך בהסתמך על דברי המומחה, לפיהם תרומתם היחסית של תנאי העבודה הייתה משמעותית (בשיעור יחסי של 20%), הרי שמבחינה משפטית נכון לקבוע את קיומו של קשר סיבתי בין תנאי עבודתו



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

של המשיב לבין הנזק בעמוד השדרה. נוכח האמור נקבע, כי השינויים הניווניים המתקדמים בעמוד השדרה של המשיב, הם תוצאה של פגיעה בעבודה, שנגרמה בדרך של מיקרוטראומה.

על כך הערעור שבפנינו.

טענות באי כוח הצדדים

4. המוסד טען כי שגה בית הדין האזורי בקובעו כי התקיימה תשתית עובדתית למיקרוטראומה. לטענתו, מהתשתית העובדתית עולה כי במשך שנים רבות המשיב ביצע פעולות שונות ומגוונות, שחלקן חזרו על עצמן, אך לא מדובר בפעולות שכוללות תנועות זהות החוזרות ונשנות באופן רצוף, כדרישת הפסיקה הרחבה בעניינה של מיקרוטראומה. כמו כן, עצם העובדה שלא מדובר בתנועה אלא בתנוחה בה היה המשיב, הרי שזה מהווה אנטי תזה לתורת המיקרוטראומה, לה טוען המשיב. גם ביחס לפעולות אותן ביצע המשיב במהלך עבודתו במרפאות, לא ניתן לבודד תנועות של ע"ש צווארי או מותני שהן חוזרות ונשנות, זהות במהותן, ומבוצעות באופן רציף במשך פרקי זמן ארוכים. לפיכך, כלל לא היה מקום למינוי מומחה רפואי. עוד נטען, כי בהתאם לעמדת המומחה, אין קשר סיבתי בין העובדות שנקבעו על ידי בית הדין כמקימות את תורת המיקרוטראומה מבחינה עובדתית, לבין הליקוי ממנו סובל המשיב. כמו כן, בהתאם להלכה הפסוקה לא ניתן לקבוע קיומו של קשר סיבתי על קביעה הססנית ושימוש במונחים כגון "יתכן" או "יש להניח" וכדו' בהם השתמש המומחה, ולפיכך כלל לא מתקיים קשר סיבתי בענייננו.

5. המשיב תמך במסקנות פסק דינו של בית הדין האזורי, והוסיף כי במקרה הנוכחי בית הדין האזורי קבע כי יש תשתית עובדתית לקיומה של מיקרוטראומה, וכי גם כאשר ישנן תנועות נוספות מעבר לסדרת התנועות החוזרות ונשנות, הן אינן מבטלות את הבסיס ליישום תורת המיקרוטראומה.



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

דיון והכרעה

6. לאחר שעיינו בפסק דינו של בית הדין האזורי מושא הערעור, בטענות הצדדים ובכלל החומר שבתיק, הגענו לכלל מסקנה כי דין ערעורו של המוסד להתקבל.

7. כבר נקבע בפסיקה כי תנאי להכרה בפגיעה בעבודה במסגרת תורת המיקרוטראומה הוא:

"קיומן של פגיעות זעירות שכל אחת מהן הסבה נזק זעיר בלתי הדיר, עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה הביאה בסיכומם הכולל לנזק הממשי הפוגע בכושר עבודתו של הנפגע..." (עב"ל 313/97 המוסד לביטוח לאומי – אשר יניב, פד"ע לה 529, 533 (1999) (להלן - עניין יניב)).

כמו כן, נקבע כי:

"יסודותיה של הפגיעה הזעירה המרכיבה את המיקרוטראומה, כשמדובר בפגיעה בכתף וביד ימין כבמקרה שלפנינו, בדומה ליסודותיה של התאונה בעבודה הינם שניים, דהיינו - האירוע החיצוני של תנועה חוזרת ונשנית המתבצעת עקב העבודה, והנזק הבלתי הדיר הנגרם בעטייה של כל תנועה שכזאת. לאור האמור יש לאבחן בין פעילות חוזרת על עצמה הכוללת מספר רב של תנועות לבין התנועות המרכיבות אותה" (עב"ל 1012/00 אלי שבח - המוסד לביטוח לאומי, מיום 28.7.2002).

נוסף על כך, אף נקבע בפסיקה כי התנועות צריכות אמנם להיות זהות, אך אין צורך בזהות מוחלטת, אלא די בכך שהתנועות היו "זהות במהותן" כהגדרת הפסיקה, דהיינו דומות האחת לרעותה ובלבד שיפעלו על מקום מוגדר". כמו כן, נקבע בנוגע לתדירות הפעולות החוזרות, כי "תדירותן אינה חייבת להיות קבועה וסדירה, אלא על התנועות לחזור ולהישנות בתכיפות הנמשכת על פני פרק זמן מספיק לגרימת הנזק המצטבר הפוגע בכושר עבודת הנפגע" (עניין יניב, בעמ' 533).



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

עוד נקבע כי הפעולות החוזרות ונשנות אינן חייבות להיעשות ברציפות, ללא הפסקות ביניהן, אלא ניתן לבודד פעולות מסוימות אצל העובד ממכלול הפעולות שהוא מבצע במהלך יום עבודתו ולהכיר בהן כתנועות חוזרות ונשנות ברציפות (עב"ל 465/07 עופר יהודאי - המוסד לביטוח לאומי, מיום 30.12.2007).

8. אנו סבורים כי במקרה שלפנינו, לא עלה בידי המשיב להוכיח תשתית עובדתית הדרושה לצורך יישום תורת המיקרוטראומה כאמור לעיל, ובין היתר, לא עלה בידו להוכיח "פגיעות זעירות, חוזרות ונשנות" שנגרמו כתוצאה מעבודתו.

9. בנסיבות המקרה, מקובלת עלינו טענת המוסד שלפיה, העובדה שלא מדובר בתנועה בה היה המשיב בעת עבודתו אלא בתנוחה, הרי שבכך לא מתקיימת תשתית עובדתית למיקרוטראומה בה נדרש שתהיינה תנועות חוזרות ונשנות, וברי כי תנוחה איננה תנועה.

אנו סבורים כי אין מקום להרחיב את תורת המיקרוטראומה גם לעניין תנוחה, כפי שנפסק בעבר על ידי בית דין זה (עב"ל 63/03 יעל עמנואל אדרי – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 23.8.05; עב"ל 9683-12-11 איאד בארוז – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 16.9.13) בעניין זה נשוב ונדגיש, כי פריצת גדר בנושא תורת המיקרוטראומה צריכה להיעשות על ידי המחוקק, כפי שנקבע בעניין קורין גל אור (עב"ל 38875-09-10 קורין גל אור – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 24.1.13) כי "פריצה שכזאת של גדרי המיקרוטראומה כפי שנפסקו על ידינו, תיתכן אך ורק בהתערבות המחוקק שייתן שימת לבו גם להיבט הביטוחי לרבות תשלום דמי הביטוח שהם מקור המימון לפגיעות בעבודה ולגמלאות המשתלמות לגביהן". לפיכך אף בעניינו לא מצאנו כי יש מקום להרחיב את גדרי תורת המיקרוטראומה.

10. מסקנתנו זו מתחזקת נוכח קביעותיו של המומחה במקרה הנוכחי.

המומחה בחוות דעתו מיום 9.8.12 קובע כך:

"מהי המחלה או הליקוי שהתובע סובל מהם בעמוד השדרה שלו,

בחלק הצוארי והמותני?

- 5 - מתוך 9



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

המדובר בשינויים ניוניים מתקדמים בעמוד השדרה אשר אובחנו על ידי ראומטולוג כ **Diffuse idiopathic skeletal hyperostosis**.

האם ניתן לראות את מצבו של התובע כנובע מתהליך של מיקרוטראומה... והצטברותם של נזקים זעירים אלה היא שהביאה לליקוי ?

הגורמים לתסמונת זו (DISH) אינם ברורים. מרכיבים מכאניים, תזונתיים, תרופות, גורמים סביבתיים, וגורמים מטבוליים - כל אלו הועלו כהשערות בדבר תרומתם להתפתחותה.

KISS וחבריו ... מצאו כי מסת גוף גבוהה, ערכי חומצה אורית מוגברים וסכרת הינם גורמי סיכון להתפתחות תסמונת זו. Sarzi- Puttini וחבריו... ציינו כי התסמונת נובעת מפגיעה בתפקוד תאי העצם המובילה ליצירת עצם שאינה תקינה. הוא מונה גורמים נוספים לתסמונת וביניהם לחץ דם, ואימובוליזציה עמוד השדרה. הוא מצטט את עבודתו של smith ... כי חוסר תנועה של עמוד השדרה החזי הוא המוביל להתגרמות הרקמות הרכות המאפיינת תסמונת זו.

אם כן ניתן לסכם כי לא קיים גורם ברור לתסמונת. הוכח קשר למשקל גבוה, יתר לחץ דם, הועלו השערות בדבר קשר להעדף תנועה. כן צויין כי בסיס התופעה פגיעה בתפקוד תאי העצם. כלומר - השהות בתנוחה מסוימת לאורך זמן (תנוחה יציבה) יתכן וקשור להופעת התסמונת.

האם היו גורמים אחרים שגרמו להופעת הליקוי מלבד תנאי העבודה ומה הם אותם גורמים?

גורמי הסיכון המוכחים שקיימים אצל התובע - מסת גוף גבוהה (נמדד *bmi* 29.35 ב 7.4.2011) ערכי חומצה אורית גבוהה, יתר לחץ דם.



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

הקביעה כי פגיעה בתפקוד תאי העצם מובילה לתסמונת, יכולה לרמז על קשר להקרנות אותם עבר, ולטיפול בסטרואידים, למרות שלא נמצא תיעוד בספרות לקשר הדוק לגורמים אלו. תאונת הדרכים בשנת 2004 אינה נחשבת בעיני כגורם תורם שכן באותה שנה כבר תוארו "שינויים ניוניים ניכרים".
האם בשקלול של כלל הגורמים שהשפיעו על הופעת הליקוי החלק היחסי של השפעת תנאי העבודה היה משמעותי (20% לפחות)?
 הייתי מעריך את השפעת תנאי העבודה כמשמעותית אולם פחותה בהשוואה לגורמים האחרים." (ההדגשות הוספו – ו.ו.ל.)

11. בחוות דעתו מיום 25.10.12 מוסיף המומחה, בתשובה לשאלת הבהרה, כי: "בית המשפט, ביקש, כשאלת הבהרה, כי אציין את אופן הפגיעה המשוער העשוי להתאים למצב של מיקרוטראומה. במעבר על המאמר (המצורף), עולה כי לדעתו של smithl שתוארה לעיל יש צורך בשני תהליכים המתרחשים במקביל - העדר תנועה ודילול מסת העצם בחוליות סמוכות. בהתקיים תנאים שכאלו משופעלים תאי יצירת העצם (אוסטאובלסטים) דבר המוביל להתגרמות עודפת ברקמות הרכות ולתסמונת ה-DISH. יש להניח אם כן, כי דילול העצם וחוסר התנועה מובילים לעומס רב הגורם למיקרו-שברים, כשתהליך הריפוי שלהם כרוך בשפעול תאי יצירת העצם, שפעול יתר המוביל להסתידות. כפי שצינתי בחוות דעתי, המדובר בתיאוריות שלא הוכחו מחקרית, ויתכן כי גורמי הסיכון שהוזכרו הם הגורמים לדילול העצם, שבהתקיים מצב העדר תנועה מובילה להתפתחות התסמונת." (ההדגשות הוספו – ו.ו.ל.)

12. הנה כי כן, המומחה בחוות דעתו קובע למעשה, כי אותן סדרות של תנועות אליהם הופנה בהחלטת בית הדין האזורי מיום 19.7.12 הן לא אלו שגרמו להופעת התסמונת של המבקש, אלא יתכן ו"השהות בתנוחה מסויימת לאורך



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

זמן (תנוחה יציבה) היא שקשורה להופעת התסמונת. אם כן, לא רק שלפי דעתו של המומחה הגורמים לתסמונת כלל אינם ברורים, אלא שגם אם אכן ישנם גורמים הקשורים לעבודה שבעטיים נגרמה התסמונת, הרי שזה בשל השהות בתנוחה מסוימת, ואין מדובר בתנועה אשר גרמה לכך. לאור קביעה זו של המומחה, כי שמא ואולי הגורם לתסמונת זו הוא תנוחה שבה היה המשיב, הרי שאין מדובר איפוא במקרה של מיקרוטראומה שבו נדרשת תנועה חוזרת ונשנית. מכאן, שגם בהתאם לחוות דעתו של המומחה יש מקום לדחות את התביעה.

לפי קביעתו של המומחה אין קשר סיבתי בין העובדות אשר נקבעו על ידי בית הדין האזורי, ככאלו אשר יתכן ושמתיקיימת בהם עילה לפי תורת המיקרוטראומה, לבין הליקוי ממנו סובל המשיב.

כאמור לעיל, אנו סבורים כי אין מקום להרחיב את תורת המיקרוטראומה גם לעניין תנוחה, ובפרט שאף בהתאם לחוות דעתו של המומחה כלל לא ברור הגורם לליקוי, ודעתו של המומחה באשר לגורם לתסמונת איננה חד משמעית. בהקשר זה יפים הדברים אשר נפסקו בעניין מלניק (עב"ל 12-11-39612 המוסד לביטוח לאומי - סמיון מלניק, ניתן ביום 11.11.13) בזו הלשון:

"אכן פסקנו, כי הביטוי "לא ניתן לשלול" אינו צריך להוביל בכל מקרה למסקנה שמשדובר בספק, (עניין דורית גלס (פסקה 18); עניין שרלוט וינמן), אך כאמור בקריאה כוללת של חוות הדעת על כל מילותיה והקשריה, התמונה המצטיירת היא, שרב בה הספק על הוודאי. על כגון דא אמר בית דין זה, שאין די בקשר סיבתי ברמה רופפת כדי להרים את נטל ההוכחה הנדרש להוכחת הקשר הסיבתי בין תנאי העבודה למחלה (דב"ע נו/0-197 המוסד לביטוח לאומי – בתיה קוהן, ניתן ביום 5.3.1996; עב"ל 738/08 המוסד לביטוח לאומי – יוסף אלטיט, ניתן ביום 18.11.10 (פסקה 19); עב"ל 618/09 ג'נט גנגינה – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 7.7.2010). הקשר הסיבתי במקרה דנא הוא רופף מאד."



בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-02-19905

משכך, הרי שלא מתקיים בנסיבות העניין התנאי הנדרש על פי תורת המיקרוטראומה בדבר קיומן של פגיעות חוזרות ונשנות במהלך העבודה.

על כן, טענות המוסד שלפיהן אין לקבל את קביעתו של בית הדין האזורי כי בעניינו של המשיב מתקיימת תשתית עובדתית לצורך יישום תורת המיקרוטראומה, דינן להתקבל.

13. לאור כל האמור לעיל, הרי שלא הונחה תשתית עובדתית לצורך הוכחת פגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה, ולפיכך יש מקום לקבל את ערעור המוסד.

14. **סוף דבר** – ערעור המוסד מתקבל, ודין תביעתו של המשיב להכיר בפגיעה בעמוד שדרה כפגיעה בעבודה - להידחות. אין צו להוצאות.

ניתן היום, ה' תמוז תשע"ד (03 יולי 2014), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

אילן איטח,
שופט

לאה גליקסמן,
שופטת

ורדה וירט-ליבנה,
סגנית נשיא, אב"ד

מר חיים בנימיני,
נציג ציבור (מעבידים)

מר ישראל דורון
נציג ציבור (עובדים)